

SHIRINMIYA O'SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI VA TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI

Mirzayeva Zubayda Odiljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti, Kimyo o'qitish metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi

Tolipov Shohislom Dilshodbek o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti, Kimyo yo'nalishi 1-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada shirinmiya o'simligining kimyoviy tarkibi, tibbiyotda qo'llanilishi va shirinmiya ildiz damlamasi haqida ilmiy adabiyotlarning tahlili keltirilgan.

Kalit so'zlar: Shirinmiya, *Glycyrrhiza glabra* L, ildiz va ildizpoyalar, glitsirrizin, flavonoidlar, glabrid, glitsirret kislotasi, efir moyi, askorbin kislotasi, balg'am ko'chiruvchi, yallig'lanishga qarshi, shirinmiya ildizi Damlama Preparatlar Dorivor xususiyatlar Farmatsevtika Virusga qarshi.

Аннотация: В данной статье представлен анализ научной литературы о химическом составе растения солодки, его применении в медицине и настойке корня солодки.

Ключевые слова: Солодка, солодка голая L, корни и корневища, глицирризин, флавоноиды, глабрид, глицирретовая кислота, эфирное масло, аскорбиновая кислота, отхаркивающее, противовоспалительное, корень солодки Настойка Лекарственные средства Лекарственные свойства Фармацевтические препараты Противовирусное.

Abstract: This article presents an analysis of the scientific literature on the chemical composition of the licorice plant, its medicinal uses, and licorice root tincture.

Key words: Licorice, *Glycyrrhiza glabra* L, roots and rhizomes, glycyrrhizin, flavonoids, glabrid, glycyrrhetic acid, essential oil, ascorbic acid, expectorant, anti-inflammatory, licorice root Infusion Preparations Medicinal properties Pharmaceuticals Antiviral.

KIRISH

Shirinmiya - *Glycyrrhiza glabra* L. Shirinmiya ildiz va ildizpoyalaridan 23% gacha shirin ta'm beruvchi saponin-glitsirrizini (glitsirrizin kislotasining kalsiyli va kaliyli tuzlari) va 4% gacha flavonoidlar (likviritin, likviritozid, izolikiviritin va boshqalar), glabrid, glitsirret kislotasi, steroidlar, efir moyi, aspargin, askorbin kislotasi, achchiqlik, pigmentlar, kamed va boshqalar mavjud. Shirinmiya o'simligi yer usti qismida saponinlar, oshlovchi moddalar, flavonoidlar, efir moylari, shakar, pigmentlar va boshqa moddalarni saqlaydi.

Bu shirinmiyaning yer usti qismidan xom ashyo sifatida tibbiyotda yallig'lanishga qarshi, tasmaimon gijjalarga qarshi, og'riq qoldiruvchi va virusga qarshi preparatlar ishlab chiqarishda foydalanish istiqbolini ko'rsatadi.

Shirinmiya o'simligi ildizining qaynatma va damlamasi yo'tal bilan kechadigan o'pka kasalliklarida balg'am ko'chiruvchi, yuqori kislotali gastrit, oshqozon va o'n ikki

barmoqli ichak yarasida yallig'lanishga qarshi va og'riq qoldiruvchi, dorivor yig'malar tarkibida siydik haydovchi va ich suruvchi vosita sifatida buyuriladi.

Undan tashqari shirinmiya ildizining galen shakllari adisson kasalligi, buyrak usti bezlarining gipofunksiyasida ishlatiladi. Buyrak usti bezlari funksiyasini stimullash uchun tizimli teri silida, allergik dermatitlarda, oddiy pemfigusda ishlatiladi. Ildiz kukuni farmatsevtikada tabletkalar va boshqa vositalar asosi sifatida, ya'ni dorilarni ta'mi va hidini yaxshilash uchun keng qo'llaniladi.

Shirinmiya ildizidan quyidagi maqsadli dorivor preparatlar olinadi: glitsirrizin kislotasi asosida glitsiram (bronxial astma, allergik dermatit, ekzema va boshqa kasalliklarni davolash uchun), flavonoidlar asosida likviriton va flakarbin (oshqozon va o'n ikki barmoqli ichak yarasini davolash uchun) preparatlari olinadi. 10 g (1 osh qoshiq) maydalangan shirinmiya ildizi sirli idishga solinadi, unga 200 ml (1 stakan) issiq suv qo'shib, qopqog'i yopiladi, suv hammomiga 15-20 daqiqa qizdiriladi.

Keyin uni xona haroratida 45 daqiqa sovutiladi, suzgichdan o'tkaziladi.

Olingan damlama qaynatilgan suv bilan dastlabki 200 ml hajmgacha keltiriladi. Balg'am ko'chiruvchi vosita sifatida kuniga 3 marta 1 osh qoshiqdan ichiladi. Damlama salqin joyda 2 kungacha saqlanadi.

Bu jadval shirinmiya o'simligi va uning tarkibidagi asosiy moddalar, foydali xususiyatlar va tibbiyotda qo'llanilishi haqida yanada to'liq ma'lumot beradi.

Xususiyatlar	Tarkibiy Moddalar	Qo'llanilish So'halari
Asosiy tarkibiy moddalari	Glitsirrizin (glitsirrizin kislotasi, kalsiyli va kaliyli tuzlari),	Yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi, balg'am ko'chiruvchi,
O'simlikning foydali qismlari	Ildiz va ildizpoyalar	Shirinmiya ildizidan dorivor preparatlar tayyorlanadi
Dorivor xususiyatlari	Yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi, balg'am ko'chiruvchi,	Yallig'lanish, og'riq, balg'am ko'chirish, virusga qarshi,
Tibbiyotda ishlatilishi	Shirinmiya ildizidan damlama, qaynatma, galen shakllari	Yo'tal, o'pka kasalliklari, oshqozon yaralari, allergik dermatit,
Tayyorlash usuli	10 g maydalangan ildiz + 200 ml issiq suv, suv hammomida	Balg'am ko'chiruvchi vosita sifatida, kuniga 3 marta 1 osh qoshiqdan
Farmatsevtik qo'llanilishi	Shirinmiya ildizidan glitsirrizin asosidagi preparatlar (glitsiram),	Glitsirrizin asosidagi dorilar (bronxial astma, allergik dermatit,

Xulosa: Shirinmiya (*Glycyrrhiza glabra* L.) o'simligi, uning ildiz va ildizpoyalari tibbiyotda keng qo'llaniladigan dorivor xususiyatlarga ega. O'simlikda shirin ta'm beruvchi saponin-glitsirrizin, flavonoidlar (likviritin, likviritozid, izolikiviritin), glabrid, glitsirret kislotasi, efir moylari, askorbin kislotasi va boshqa foydali moddalar mavjud. Shirinmiya ildizi yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi, balg'am ko'chiruvchi va virusga qarshi ta'sirga ega bo'lib, asosan o'pka kasalliklari, oshqozon va ichak yaralari, yuqori kislotali gastrit kabi kasalliklarda ishlatiladi. Shuningdek, adisson kasalligi va buyrak usti bezlarining gipofunksiyasida ham samarali hisoblanadi. Shirinmiya ildizidan

tayyorlanadigan damlama va qaynatmalar yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi va siydik haydovchi vosita sifatida ishlatiladi. Shirinmiya ildizi, uning xom ashyo sifatida tibbiyotda muhim o'rin tutib, farmatsevtikada turli dorivor preparatlar ishlab chiqarishda ham keng qo'llaniladi.

Shirinmiya ildizining ta'mi va hidini yaxshilash uchun farmatsevtikada kukun shaklida ham ishlatiladi. Damlama shaklidagi tayyorlovlar, balg'am ko'chiruvchi vosita sifatida tavsiya etiladi va salqin joyda 2 kungacha saqlanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O.K. Xojimatov, X.Q. Haydarov, D.T. Xamrayeva, D.A. Imomova, A.N.Xujjanov O'ZBEKISTON DORIVOR O'SIMLIKLAR ATLASI o'quv qo'llanma
2. Акопов И.Э. Важнейшие отечественные лекарственные растения и их применение. – Ташкент: Медицина, 1990. – 446 с.
3. Алимбаева П.К., Гончарова А.В. Дикорастущие лекарственные растения Киргизии. – Фрунзе: Илим, 1971. – 98 с.
4. Атлас ареалов и ресурсов лекарственных растений. – М.: ГУГК, 1983. – 340 с.
5. Биологические особенности и распространение перспективных лекарственных растений //Под редакцией Т.А.Адылова. –Ташкент: Фан, 1981. –158 с.
6. Биологически активные вещества растительного происхождения. Б.Н.Головкин, Р.Н.Руденская, И.А.Трофимова, А.И.Шретер – в 3 томах. М.: Изд-во Наука, 2001. – 764 с.
7. Ботанико-фармакогностический словарь // Под ред. Блиновой К.Ф. – М.: Высшая школа, 1990. – 272 с.